

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЗМАГАНЬ З ФУТБОЛУ СЕРЕД КОМАНД «ПРЕМ'ЄР-ЛІГИ» УКРАЇНИ УПРОДОВЖ 2012-2018 рр.

*Хіменес Христина¹, Пітин Мар'ян¹,
Дулібський Андрій¹, Гнатчук Ярослав²*

¹Львівський державний університет фізичної культури
ім. Івана Боберського

²Хмельницький національний університет

DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-078

Annotation

During the last years the leadership of the Ukrainian Football Federation has been changing. This, accordingly, changed the attitude to the views on the football development and to the competition holding. Ukrainian football today undergoes changes. This happens with consideration the tendencies of the world and internal economy development and needs of the sports spectacles' Ukrainian consumer. Today, the system of competitions, especially their organization and conduct, which taking into account the demands of modern society are one of the key factors of the proper activities governing bodies, which are responsible for the particular sport development. It is expedient to find out the main changes in the regulation of the competition, in particular, among the teams of the Premier League of Ukraine on football. Purpose: to find out the differences in the structure and content of the holding competitions regulation among the Ukrainian "Premier League" teams of football during 2012-2018 years. Methods of research: analysis and generalization of scientific and methodical literature; theoretical interpretation and explanation; analysis of documentary materials. Results. The basis for the competition rregulation throughout the period 2012-2018 years is the availability of seven chapters, 70 separate articles and 22 applications. During the study period of 2012-2018 years, the leadership of the Ukrainian Football Federation and the Premier League were carried out by various individuals. The main changes of the regulations structure are related to the following aspects: the addition of Article 68 (Chapter VII), namely, "International matches with the participation of professional football clubs teams"; amendments to Articles 28-33 of Chapter III "Arbitration, Arbitration Observation, Organization of Matches and Security"; the introduction of a new Article 31. "Duties of the UFF Security Officer"; an increase of applications number from 18 to 22. Conclusions. It was revealed that during 2012-2018 years some changes were made as to the definition of the structural and content components of the competition rregulation in the Premier League of Ukraine on football. The key changes, which reflected in the current regulation (2017/18) relate to the conduct of international matches involving professional football clubs teams, separate principles of arbitration and security arrangements for matches.

Keywords: competition, football, structure, regulation, season, changes.

Анотація

Упродовж останніх років керівництво Федерації футболу України змінювалося. Це, відповідно, змінювало ставлення до поглядів на розвиток футболу і до проведення змагань. Український футбол сьогодні зазнає змін з урахуванням тенденцій розвитку світової та внутрішньої економіки й потреб українського споживача спортивних видовищ. Сьогодні системи змагань, особливості їх організації та проведення, які враховують запити сучасного соціуму – один з ключових чинників належної діяльності керівних структур, що відповіда-

ють за розвиток того чи іншого виду спорту. Доцільним виявляється з'ясувати основні зміни в регламентації змагань, зокрема серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу. Мета: з'ясувати відмінності структури та змісту регламентації проведення змагань серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу упродовж 2012-2018 рр. Методи досліджень: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури; теоретична інтерпретація та пояснення; аналіз документальних матеріалів. Результати. Основою для регламенту змагань упродовж періоду 2012-2018 рр. є наявність семи розділів, 70 окремих статей та 22 додатків. За досліджуваний період 2012-2018 років керівництво Федерацією футболу України та «Прем'єр Лігою» здійснювали різні особи. Основні зміни структури регламенту пов'язані з наступними аспектами: додаванням статті 68. (Розділ VII), а саме «Міжнародні матчі за участю команд професіональних футбольних клубів»; зміни редакції статей 28-33 розділу III «Арбітраж, спостереження арбітражу, організація матчу та безпеки»; введенням нової статті 31. «Обов'язки офіцера безпеки ФФУ»; збільшенням кількості додатків з 18 до 22. Висновки. Виявлено, що впродовж 2012-2018 років відбувалися окремі зміни щодо визначення структурних і змістовних складових регламенту проведення змагань у «Прем'єр-лізі» України з футболу. Ключові зміни, які відображені в діючому регламенті (2017/18) стосуються проведення міжнародних матчів за участю команд професіональних футбольних клубів, окремих положень арбітражу та організації безпеки на матчах.

Ключові слова: змагання, футбол, структура, регламент, сезон, зміни.

Анотація

В последние годы в руководстве Федерации футбола Украины произошли большие изменения. Это, соответственно, меняло отношение к взглядам на развитие футбола и к проведению соревнований. Украинский футбол сегодня претерпевает изменения с учетом тенденций развития мировой и внутренней экономики и потребностей украинского потребителя спортивных зрелищ. Сегодня системы соревнований, особенности их организации и проведения, учитывающие запросы современного социума – один из ключевых факторов надлежащей деятельности руководящих структур, отвечающих за развитие того или иного вида спорта. Целесообразным оказывается выяснить основные изменения в регламентации соревнований, в том числе среди команд «Премьер-лиги» Украины по футболу. Цель: выяснить различия структуры и содержания регламентации проведения соревнований среди команд «Премьер-лиги» Украины по футболу в течение 2012-2018 гг. Методы исследований: анализ и обобщение научно-методической литературы; теоретическая интерпретация и объяснение; анализ документальных материалов.

Результаты. Основой для регламента соревнований на протяжении периода 2012-2018 гг. является наличие семи разделов, 70 отдельных статей и 22 приложений. За исследуемый период 2012-2018 годов руководство Федерацией футбола Украины и «Премьер Лигой» осуществляли разные лица. Основные изменения структуры регламента связаны со следующими аспектами: добавлением статьи 68 (Раздел VII), а именно «Международные матчи с участием команд профессиональных футбольных клубов»; изменения редакции статей 28-33 раздел III «Арбитраж, наблюдение арбитража, организация матча и безопасности»; введением новой статьи 31 «Обязанности офицера безопасности ФФУ»; увеличением количества приложений с 18 до 22. Выводы. Выведено, что в течение 2012-2018 годов происходили отдельные изменения по определению структурных и содержательных составляющих регламента проведения соревнований в «Премьер-лиге» Украины по футболу. Ключевые изменения, которые отражены в действующем регламенте (2017/18), касаются проведения международных матчей с участием команд профессиональных футбольных клубов, отдельных положений арбитража и организации безопасности на матчах.

Ключевые слова: соревнования, футбол, структура, регламент, сезон, изменения.

Вступ. Футбол – один з найбільш популярних видів спорту у світі. Чисельність глядацької аудиторії за свідченнями багатьох аналітичних компаній є найбільшою при урахуванні даних про змагання різного рівня (Линець М.М., 1999; Нерода Н., 2015; Сорока М.М., Сорока О.М, 2006).

Популярність і комерційна

привабливість футболу пов'язана із чинниками, покладеними в основу змагальної діяльності та організації змагань на національному та міжнародному рівнях. Непередбачуваність переможця, наявність жорсткої конкуренції на полі та інші аспекти гри сприяють залученню все більшої кількості глядачів (Борисова О.В.,

2011; Ваулін О., Пітин М., Нерода Н., 2015; Линець М.М., 1999; Jennifer K. Ashcraft and Craig A. Depken II, 2014).

В Україні соціальний запит на якісне та видовищне проведення змагань з футболу також зростає. Певні клуби традиційно вибирають можливість представляти Україну на міжнародних змаган-

нях. Деякі з них мають у своєму активі перемоги в престижних європейських змаганнях у різні роки (І. Федоренко, 2000; Лисенчук С. Г., 2001; Лисенчук С.Г., Мичуда Ю.П., 1996; Петухов А. А., 2006; Andreff W., 2011).

Однак постійна потреба підтримання популярності виду спорту, зміни та уточнення правил міжнародною федерацією, зміни форматів проведення та відбору до змагань різного рівня (клубного, збірні) ставлять, співрозмірні цим змінам, вимоги перед Федерацією футболу України (ФФУ) на національному рівні.

Упродовж останніх років керівництво ФФУ змінювалося, це, відповідно, змінювало ставлення до поглядів на розвиток футболу і до проведення змагань. Також у 2012 році Україна спільно з Польщею проводила Чемпіонат Європи, що мало позначитися на розвиткові системи змагань у змаганнях національного рівня (Andreff W., 2011; Jennifer K. Ashcraft and Craig A. Depken II, 2014).

Однак фахівці не приділяли достатньо уваги питанню організації змагань з футболу в Україні. Значна кількість сучасних наукових досліджень стосуються фізичної, техніко-тактичної, психологічної підготовки (Коломиєц К., 2010; . Г., 2001; Лисенчук С.Г., Мичуда Ю.П., 1996; Петухов А. А., 2006).

Це дає нам підстави говорити про актуальність вивчення питання щодо особливостей регламентації змагань серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу у різні роки.

Гіпотеза. Припускаємо, що отримані результати дозволять виявити відмінні риси документів, що регламентували проведення змагань серед команд «Прем'єр-ліги» з футболу упродовж 2012-2018 рр., що, своєю чергою, дозволить з'ясувати перспективи щодо удосконалення систем проведення змагань з футболу.

Мета дослідження: з'ясувати відмінності структури та змісту регламентації проведення змагань серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу упродовж 2012-2018 рр.

Матеріали та методи. Дослідження мало здебільшого теоретико-аналітичний характер і виконувалось на основі всебічного вивчення доступних документальних даних, змісту наукової та методичної літератури, джерел і даних інтернету.

Для реалізації сформульованої мети нами використовувалися такі методи досліджень: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури; теоретична інтерпретація та пояснення; аналіз документальних матеріалів.

Проведення дослідження відбувалося у три етапи:

На першому етапі проводився збір і попередній аналіз літературних джерел з проблематики організації та проведення змагань, чинників їхньої ефективності тощо.

На другому етапі був проведений поглиблений аналіз, систематизація та узагальнення матеріалів дослідження. Відбувся підбір і вивчення положень та регламентів з проведення змагань серед команд Прем'єр-ліги з футболу України.

На третьому етапі здійснювалося оформлення результатів дослідження, формулювання висновків.

Результати. Цікавим фактом для аналізу є те, що у запропонованому для аналізу періоді (2012-2018 роки) керівництво Федерації футболу України та «Прем'єр-ліги» здійснювали різні особи.

У 2012 ФФУ очолював Суркіс Г.М., у 2014 – Коньков А.Д., з 2015 – Павелко А.В. Водночас керівництво «Прем'єр-ліги» здійснював у 2012 році Данілов В.Б., а в 2016 – Генінсон В.Б. Відповідно фактично при керівництві кожного з них вносилися різні зміни до

регламенту проведення футбольних матчів на теренах України.

Зокрема, регламент 2012–2013 років (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2012) представлений сімома розділами та 68 статтями. Також він наповнений 18 додатками різного спрямування.

При вивченні змін структури регламенту змагань «Прем'єр-ліги» України з футболу зазначимо на базовій структурі для даного періоду.

Отже регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ОПФКУ «Прем'єр-ліга» сезону 2012/2013 рр. (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2013) містив сім основних розділів: Розділ I. Загальні положення; Розділ II. Умови проведення змагань; Розділ III. Арбітраж та інспектування змагань; Розділ IV. Дисциплінарні санкції; Розділ V. Статус учасників змагань і трансфери футболістів; Розділ VI. Акредитація ЗМІ, організація трансляцій та рекламна діяльність; Розділ VII. Заключні положення.

У регламенті 2014-2015 року Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2014) спостерігається також сім основних розділів та вже 69 статей у них. До попереднього було додано окрему статтю (Стаття 68. Розділ VII), а саме «Міжнародні матчі за участю команд професіональних футбольних клубів». Вона своїм змістом серед іншого передбачає таке:

- відповідно до Регламенту усі міжнародні матчі повинні бути авторизовані національними футбольними асоціаціями, до яких належать команди-учасниці, та національними футбольними асоціаціями, на території яких відбуваються матчі. Кожен професійний футбольний клуб, команда якого бере участь у міжнародному матчі, відповідає за запит щодо авторизації/дозволу з боку національної футбольної

асоціації, до якої належить. Національна футбольна асоціація, у свою чергу, є відповідальною за авторизацію/дозвіл з боку УЄФА чи ФІФА.

- професійні футбольні клуби можуть проводити міжнародні товариські матчі, завчасно повідомляючи про це ФФУ, однак такі матчі не повинні порушувати календарі змагань або плани підготовки і виступів національних збірних команд.

- у разі участі команди професійного футбольного клубу в міжнародному матчі на території національної футбольної асоціації – члена УЄФА з командою клубу, що належить до національної футбольної асоціації – члена УЄФА, такий клуб зобов'язаний повідомити ФФУ відповідним листом (факсом чи електронною поштою) про зазначену подію, дату та місце її проведення (стадіон матчу) не пізніше, ніж за 48 годин до початку зазначеного матчу.

- у разі участі команди професійного футбольного клубу в міжнародному матчі з командою клубу іншої конфедерації ФІФА на території іншої національної футбольної асоціації, такий клуб зобов'язаний заповнити інтерактивну форму

- у разі участі команди професійного футбольного клубу в міжнародному матчі з командою клубу іншої конфедерації ФІФА на території Федерації футболу України такий клуб зобов'язаний заповнити інтерактивну форму

- у разі участі команди професійного футбольного клубу в міжнародному турнірі, листом про турнір із зазначенням списку учасників змагання (вказуючи національну футбольну асоціацію, до якої належать учасники турніру), надіславши регламент турніру (англійською мовою), не пізніше, ніж за 2 місяці до дати початку змагань.

Також регламент 2014-2015 років, на відміну від попередньо-

го, містив не 18, а 21 додаток.

Зокрема виключено додаток 7. «Положення про Дисциплінарний комітет ПЛ» і додано додаток 18. «Фіксований час трансляцій матчів Чемпіонату ПЛ»; додаток 19. «Правила поведінки на стадіоні»; додаток 20. Типова форма звернення про введення на територію спортивної споруди міліції» та додаток 21. «Інформація про проведення матчу».

У регламенті змагань «Прем'єр-ліги» на 2015-2016 Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2015) спостерігаємо ще ряд змін у структурі документу.

В основному вони стосуються третього розділу документу «Арбітраж, спостереження арбітражу, організація матчу та безпеки».

Починаючи зі статті 28. «Спостереження арбітражу та делегування змагань» і далі стаття 29. «Призначення делегатів та спостерігачів арбітражу»; стаття 30. «Обов'язки делегата»; стаття 31. «Обов'язки спостерігача арбітражу»; стаття 32. «Повноваження делегата та спостерігача арбітражу» назви та частково зміст зазнали змін. Відзначимо, що до структури проведення матчу введено «офіцера безпеки» та додано нову статтю (31. «Обов'язки офіцера безпеки ФФУ»).

Таким чином, у регламенті «Прем'єр-ліги» на 2015-2016 рік отримано змінений структурний блок з такими статтями: стаття 28. «Організація змагань, безпеки та спостереження арбітражу»; стаття 29. «Призначення директорів матчів, офіцерів безпеки та спостерігачів арбітражу»; стаття 30. «Обов'язки директора матчу ФФУ»; стаття 32. «Обов'язки спостерігача арбітражу»; стаття 33. «Повноваження директора матчу, офіцера безпеки та спостерігача арбітражу».

Окрім цього, до структури регламенту на 2015-2016 рік було додано новий додаток 22. «Боротьба з тероризмом». Він ство-

рений на основі рекомендацій ФІФА а, як наслідок, – загострення соціально-політичної ситуації у світі. Визначено, що футбольні матчі є мішенями для терористичних груп чи окремих осіб, незалежно від того, чи має приймаюча країна внутрішню схильність до цього. Тероризм може приймати багато форм, не лише фізичних, і може включати в себе загрози або містифікації, розроблені з метою залякування. Антитерористичні заходи мають бути інтегровані в плани дій у надзвичайних ситуаціях стадіону, якщо це можливо.

В якості основного заходу служба безпеки стадіону/клубу має визначити обшуки низького рівня та політику обізнаності. Пильність усіх співробітників (в тому числі прибиральників, співробітників служби технічного обслуговування, персоналу майданчика та персоналу, що працює за контрактом) є важливим засобом стримування і виявлення. Оскільки вони знають свої власні робочі зони, співробітникам стадіону рекомендується бути готовими до незвичайної поведінки або предметів.

Загальні обшуки стадіону мають проводитися як частина повсякденного життя, особливо в дні матчів. Як орієнтир, обшук стадіону має проводитися в таких випадках: перед передачею стадіону для події ФІФА та наданням акредитації; перед початком будь-якого офіційного тренування, що проходять на стадіоні; перед початком будь-якого матчу.

Детальні обшуки з використанням професійних ресурсів мають здійснюватися у відповідь на будь-яку конкретну загрозу або при виявленні підозрілого предмета.

Також вказано, що якщо існує підвищений ризик терористичної діяльності на конкретному стадіоні або під час події в цілому, може виникнути необхідність провести більш ретельний огляд людей і транспортних засобів, що в'їжджають на стадіон. Для цьо-

го можуть знадобитися додаткові ресурси на підступах до турнікетів і пунктів входу, що у свою чергу може призвести до зниження швидкості, з якою глядачі можуть входити в дні матчів. Якщо це так, то можливо виникне необхідність в інформуванні глядачів заздалегідь і відкритті воріт раніше, ніж зазвичай, щоб компенсувати час, який займе у глядачів проходження через охорону.

Окрім цього, відзначимо ще декілька положень з безпеки внесених до регламенту:

- офіцер служби безпеки стадіону та місцева поліція несе відповідальність за розробку плану обшуку стадіону.

- плани обшуків мають бути підготовлені до початку події; всі співробітники мають пройти навчання і виконувати репетиції для них.

- загальна мета плану полягає в тому, щоб забезпечити, що вся площа стадіону буде обшукана систематично і ретельно, щоб жодна частина не залишилася неперевіреною.

- найкраще для обшуку стадіону підходять ті, хто працює там постійно.

Порівняння Регламентів 2015/16 (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2015) та 2016/17 років (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2016) змагань «Прем'єр-ліги» з футболу вказало на структурну ідентичність цих двох документів для проведення змагань.

Дещо ширше доцільно розглянути чинну структуру чинного регламенту 2017/18 рр. (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2017). Серед її основних складових 51 окрема стаття. Усі вони розподілені за відповідними розділами: Розділ 1. «Загальні положення»; Розділ 2. «Умови проведення змагань»; Розділ 3. «Арбітраж, спостереження арбітражу, організація матчу та безпеки»; Розділ

4. «Дисциплінарні санкції»; Розділ 5. «Статус учасників змагань і трансфери футболістів»; Розділ 6. «Акредитація ЗМІ, організація трансляцій та рекламна діяльність» Розділ 7. «Прикінцеві (заключні) положення».

Окрім того, значна кількість окремих статей пов'язана із певними організаційними моментами. Серед важливих напрямів регулювання організації змагань зазначено такі: акредитація Офіційного мовника та інших ЗМІ; організація трансляцій матчів; висвітлення ЗМІ тренування перед матчем; робота знімальних груп телевізійних компаній, що не здійснюють трансляцію матчу; фотокореспонденти; інтернет (веб-сайти, портали); радіокомпанії (зокрема Інтернет-аудіо); зйомка подій, що супроводжують матч; зйомка на полі; проведення інтерв'ю; проведення флеш-інтерв'ю для Офіційного мовника; прес-конференція перед матчем; прес-конференція після матчу; змішана зона; правила для ЗМІ; забезпечення умов розміщення на стадіоні обладнання Офіційного мовника; паркування ПТС та телевізійної техніки Офіційного мовника; коментаторські позиції; телевізійні студії; зона розміщення аналітиків/експертів для проведення презентацій; освітлення; електроживлення та прокладення кабелів; інформаційні табло та широкі екрани; розміщення телекамер при трансляції матчів; типи телекамер, їхнє функціональне призначення та розташування; рекламні конструкції; офіційна поліграфічна та рекламна продукція; зона гостинності для спонсорів (партнерів) Української Прем'єр-ліги (УПЛ); офіційний м'яч.

На завершення структури регламенту запропоновані прикінцеві положення. Вони містять усього дві статті: міжнародні матчі за участю команд професійних футбольних клубів, розгляд і вирішення спірних питань.

Враховуючи зміст регламенту, до його структури було включено достатньо великий блок додатків. Вони полегшують розуміння організаційної складової змагань.

Звернемо увагу на їхню спрямованість. Серед них обов'язкові, це окремі положення про чемпіонат команд U-21, U-19, про Кубок України, про Суперкубок України.

Також окремим блоком є такі, як правило ФФУ щодо футболістів, підготовлених на місці; правило ФФУ щодо захисту футболістів, підготовлених у структурі клубу; положення про приз ФФУ «Честь прапора».

Значна кількість додатків пов'язана із суто організаційними моментами. Серед них схема розташування команд, арбітрів і представників ЗМІ перед початком матчу; загальна інформація про клуб; довідка про керівний склад клубу; довідка про стадіони; схема розміщення рекламних конструкцій щодо футбольного поля; схема розміщення рекламних матеріалів спонсорів (партнерів) УПЛ та клубів на рекламних конструкціях; мінімальний камерний розворот і необхідні камерні платформи на стадіоні; схема розміщення телевізійних камер офіційного мовника уздовж бічної лінії поля відповідно до рекомендацій УЄФА; схема розміщення телевізійних камер Офіційного мовника за воротами відповідно до рекомендацій УЄФА; основні та резервні стадіони клубів – учасників змагань УПЛ; фіксований час трансляції матчів чемпіонату УПЛ; правила поведінки на стадіоні; типова форма звернення про введення на територію спортивної споруди поліції; інформація про проведення матчу. Окремим додатком подано «Боротьбу з тероризмом».

Окрім визначеної структури, звернемо увагу на окремі змістові положення, які визначають успішність та ефективність проведення змагань з футболу серед команд

клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2017/18.

Отже, метою змагань є визначення Чемпіона та призерів змагань УПЛ, визначення місць команд клубів у підсумковій таблиці змагань відповідно до вимог.

Серед основних завдань проведення відповідних змагань зазначено такі:

1. Сприяння подальшому розвитку футболу в Україні.

2. Підвищення рівня майстерності футболістів-професіоналів.

3. Створення необхідних умов підготовки та успішного виступу клубних команд у змаганнях, що проводяться УЄФА, та в інших міжнародних змаганнях.

4. Створення умов для якісної підготовки та успішного виступу національних збірних команд України в міжнародних змаганнях, забезпечення обов'язкового направлення футболістів до їхніх складів відповідно до календаря міжнародних матчів ФФУ.

5. Створення комфортних та безпечних умов для учасників змагань і глядачів.

6. Забезпечення умов для формування брендів «(Титульний спонсор) Чемпіонат України з футболу» та «(Титульний спонсор) Суперкубок України з футболу». Забезпечення виконання клубами зобов'язань перед спонсорами змагань.

Важливим пунктом, який вказує на самовизначення змагань є те, що їхня безпосередня організація та проведення змагань покладається на УПЛ згідно з Договором про організацію та проведення Всеукраїнських змагань серед команд клубів Прем'єр-ліги відповідного спортивного сезону, що укладається між ФФУ та УПЛ.

Зазначені організації, що залучені до процесу організації змагань є громадськими та перебувають на самофінансуванні. Тому зміст пункту щодо того, що клуб має право передати комерцій-

ні права (або їх частку) на матчі змагань та медіа права змагань до УПЛ, з метою їх консолідованої реалізації. Відповідні договори з комерційними партнерами УПЛ та Офіційними мовниками змагань, підписуються маркетинговим партнером УПЛ вказує на шлях формування комерційної складової.

Серед вимог до учасників змагань «Прем'єр-ліги» виявлено такі, які опосередковано стосуються безпосередньої участі, але сприяють розвитку футболу загалом. Зокрема клуб зобов'язаний утримувати та фінансувати ДЮСШ та забезпечувати обов'язкову участь щонайменше чотирьох юнацьких команд вікових груп від 14 до 17 років у змаганнях під егідою ДЮФЛУ, а також команди вікової групи до 19 років у чемпіонаті U-19.

Окремою вимогою є наявність та утримання стадіонів, що заявлені для проведення матчів головної команди, команд U-21 та U-19 та внесені до відповідного реєстру ФФУ; навчально-тренувального об'єкту/бази відповідно до вимог Регламенту з атестації футбольних клубів Прем'єр-ліги України.

Цікавим для зазначення є зміст окремих пунктів щодо оформлення заявкової документації на участь у змаганнях. Серед них вимагається подати Письмову декларацію клубу про безумовне виконання статей статутів ФФУ та УПЛ щодо визнання клубом виняткової юрисдикції Спортивного арбітражного суду (CAS) в місті Лозанна, Швейцарія. Окрім цього вимагається колективний договір, укладений між адміністрацією клубу та профспілковою організацією або іншим представницьким органом трудового колективу клубу, зареєстрований згідно з вимогами законодавства України.

Серед положень, які вирізняють УПЛ та наближають її до фактичної організації професій-

ного спорту, є такі.

Клуб надає УПЛ заявкові листи, що складаються зі Списку А, Списку Б та листа офіційних представників команд клубу. До Списку А вносять не більше 25 прізвищ футболістів, які мають професійні контракти. Щонайменше вісім позицій відводять винятково для футболістів, підготовлених на місці, і жоден клуб не має права вносити більше чотирьох футболістів, підготовлених асоціацією, до цих восьми позицій у Списку А.

До Списку Б може вноситися необмежена кількість футболістів клубу 1996 року народження та молодших, які мають професійний контракт або договір з клубом на спортивну підготовку.

Достатньо вимогливо ставиться УПЛ до залучених фахівців. Головний тренер команди повинен мати чинну ліцензію УЄФА категорії «ПРО» або на момент заявки вже розпочати навчання на курсах професійної освіти згідно з Програмою УЄФА з навчання тренерів для отримання зазначеної ліцензії.

Тренер (тренери) головної, команд U-21 та U-19 повинен мати чинну ліцензію УЄФА категорії «А» або на момент заявки вже розпочати навчання на курсах професійної освіти згідно з Програмою УЄФА з навчання тренерів для отримання зазначеної ліцензії.

Серед організаційних моментів з числа обмежуючих є умови щодо заявки/дозаявлення спортсменів. Для заявки футболістів-професіоналів на участь у змаганнях, ФФУ встановлює два заявкові періоди на змагальний сезон 2017/18: перший – 1 липня – 1 вересня 2017 року; другий – 31 січня – 2 березня 2018 року. Однак, від заявки футболістів, керівного та тренерського штату клубу здійснюється впродовж усього змагального сезону на підставі офіційного листа клубу за підписом уповноваженої особи клубу

та завіреного печаткою клубу.

З позицій регламентування та відстоювання прав спортсменів одночасно із заявковими листами до УПЛ обов'язково надаються: оригінали контрактів (договорів на спортивну підготовку) футболістів (відповідно до регламентних вимог ФФУ), тренерів та офіційних представників, зарахованих до штату клубу, завірених печаткою клубу у трьох примірниках. При цьому перший примірник контракту повертається клубу; другий примірник контракту клуб зобов'язаний видати працівникові; третій примірник контракту залишається в УПЛ для обліку.

Трансферні контракти, зокрема на правах оренди також подаються у трьох примірниках. Цікаво, що за кожного футболіста-легіонера, прізвище якого вперше внесено до заявкового листа, клуб зобов'язаний сплатити грошовий внесок у сумі 150 000 грн., які номінально призначені на розвиток дитячо-юнацького футболу.

Згідно з регламентом Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2017/18 (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2017) Чемпіонат проводиться у два етапи. На першому етапі кожна з команд проводить по одному матчу на своєму полі та на полі суперника з кожною іншою командою чемпіонату. За підсумками першого етапу, залежно від зайнятих місць у турнірній таблиці, формуються 2 групи по 6 команд. Група 1 (місця з 1-го по 6-е – визначають чемпіона УПЛ та команди, які братимуть участь у Лізі Чемпіонів та Лізі Європи УЄФА). Група 2 (місця з 7-го по 12-е – визначають команди, які залишать змагання УПЛ). Команда, яка посіла 12 місце напряму, залишає УПЛ. Команда, яка посіла 11-е місце в УПЛ грає 2 матчі плей-офф з командою, яка за підсумками сезону посіла 2-е місце в чемпіонаті Пер-

шої ліги Професійної футбольної ліги (ПФЛ). Господар поля визначається жеребкуванням. Команда, яка посіла 10-е місце в УПЛ грає 2 матчі плей-офф з командою, яка за підсумками сезону посіла 3-е місце в чемпіонаті Першої ліги ПФЛ. Господар поля визначається жеребкуванням.

Окремо команди повинні забезпечити участь своїх представників у Чемпіонаті U-21, Чемпіонаті U-19 та розіграш Кубка.

Окремі пункти організації спрямовані на забезпечення видовищності та підтримання зацікавленості глядачів щодо зазначених змагань.

Серед них виокремимо певні щодо того, що проміжок між двома офіційними матчами команди клубу (зокрема змагання УПЛ та клубні змагання УЄФА) повинен становити не менше двох календарних днів; перелік матчів змагань (крім фінального матчу Кубка) для трансляції на телебаченні визначає Дирекція, рішення якої є остаточним; дати проведення та час початку матчів визначаються Дирекцією не пізніше як за 12 діб до базової дати туру; матчі двох останніх турів, як правило, відбуваються в один день та час відповідно.

Беззаперечно, що певні вимоги ставляться організаційним комітетом до місць проведення змагань. Стадіон, на якому проводиться матч, зобов'язаний мати футбольне поле, розміри якого 105x68 м; мати якісну систему дренажу; бути обладнане системою штучного підігріву; мати природне суцільне трав'яне покриття, без вибоїн і вм'ятин, відкритих ділянок ґрунту; трибуни, які містять не менше 5 000 (п'яти тисяч) індивідуальних місць для глядачів.

Зрозуміло, що мінімальні вимоги до кількості місць не можуть забезпечити достатнього рівня доходів за статтею «продаж квитків». Адже в професійному спорті формування доходів зна-

чно мірою пов'язане власне із цим.

Відомо, що матчі українських клубів здебільшого не користуються значною зацікавленістю глядачів. Однак окремі з них, все таки, викликають певний ажіотаж. Тому при компонуванні структури та змісту регламенту Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-ліги сезону 2017/18 (Регламент Всеукраїнських змагань з футболу «Прем'єр-ліги», 2017) виявлено також такі вибіркові статті. Порядок розповсюдження квитків на футбольний матч має погоджуватися з органом внутрішніх справ, на території обслуговування якого відбуватиметься матч. Також керівництво клубу (стадіону) має самостійно визначити правила продажу квитків, особливо кількість квитків, яка може бути продана одній особі – в одні руки. Як правило, продаж більше 5 квитків одній особі можливий лише за пред'явленням документа, що засвідчує особу.

Окремими статтями прописані заходи безпеки для представників гостьової команди. У разі наявності офіційної заявки клубу гостей щодо організованого виїзду своїх вболівальників клуб-господар забезпечує для вболівальників клубу гостей: спеціально відведений сектор стадіону (місткістю не менше 5% від загальної кількості місць); не пізніше ніж за 7 календарних днів до матчу надати клубу гостей гостьові квитки в межах встановленої для стадіону квоти (реалізація вболівальникам гостьових квитків здійснюється винятково через клуб гостей); окремий вхід до сектора; безпеку та охорону гостьового сектора та недопущення на нього осіб без гостьових квитків; наявність доступу до окремих санітарно-гігієнічних приміщень та пунктів харчування.

Забезпечення високої видовищності гри в окремих випадках забезпечується наявністю легіо-

нерів з інших футбольних чемпіонатів. На цей факт також звернуто увагу в регламенті. У складі команди клубу на полі під час матчу може одночасно перебувати не більше 7 (семи) футболістів-легіонерів. Водночас футболіст перестає вважатися футболістом-легіонером за наявності та в сукупності таких обставин: отримання громадянства України на підставах, визначених чинним законодавством та наявності права виступу за одну з національних збірних команд України відповідно до положень застосування Статуту ФІФА.

З огляду на наявність фактів маніпулювання результатами в провідних футбольних лігах Європи та світу, значну увагу різних організаційних структур футболу на національному та міжнародному рівнях звернуто на це. Тому окремою статтею та пунктами передбачено регламентацію цього.

Отже, обставини, пов'язані з матчем, результат і перебіг якого викликають сумніви щодо дотримання командами-суперницями принципів спортивної боротьби, вивчаються Комітетом з етики і чесної гри ФФУ. Комітет з етики і чесної гри за фактами або матеріалами, що він має у своєму розпорядженні, ухвалює рішення щодо початку розслідування справи недотримання командами принципів чесної гри (fair play) та взаємоповаги (respect).

Під час розгляду такої справи Комітет може використовувати: відеозапис матчу; висновок експерта, призначеного на цей матч; матеріали, надані УПЛ; рапорти делегата ФФУ та/або офіцера безпеки ФФУ та/або спостерігача арбітражу; письмову заяву офіційних/уповноважених осіб ФФУ, УПЛ, представників клубів і регіональних федерацій футболу, які були присутні на цьому матчі; матеріали преси та телебачення; інформацію букмекерів тощо.

Ще одним напрямом урахування сучасних тенденцій є боротьба

з вживанням спортсменами допінгів. В статті 19 Регламенту зазначено, що футболісти, які беруть участь у змаганнях, можуть підлягати тестуванню на допінг.

Ті з них, які визначені для проходження процедури тестування на допінг, в обов'язковому порядку підлягають допінг-контролю.

Окрім того, ФФУ має виключне право на організацію і вибіркове проведення допінг-контролю проб сечі та крові у всіх змаганнях з футболу в Україні, співпрацюючи при цьому з Національним олімпійським комітетом України, відповідними медичними закладами та ліцензованою Всесвітньою антидопінговою агенцією (ВАДА) лабораторією допінг-контролю.

Керівництво клубу-господаря та адміністрація стадіону зобов'язані забезпечити необхідні умови для роботи офіцерів допінг-служби ФФУ. Федерація може проводити тестування на допінг без попереднього повідомлення про це клубів поза рамками змагань (наприклад, під час навчально-тренувальних зборів команд клубів УПЛ). Витрати на дослідження проби «В» повністю компенсуються ФФУ відповідним футбольним клубом, якщо проба «В» підтверджує результат проби «А».

Важливо, з позиції забезпечення організації змагань, що клуб-господар повинен розмістити кімнату антидопінгового контролю поруч із роздягальнями футболістів.

З огляду на суто змагальний фактор, важливого значення набуває спосіб визначення переможця. Цей алгоритм прописаний в статті 22 Регламенту. Так, за перемогу у матчах команді нараховується три очки, за нічию – одне очко, за поразку очки не нараховуються. Місця у загальному рейтингу команд визначаються за такими показниками, отриманими в усіх матчах: першочергово – більша кількість набраних очок; потім – краща різниця забитих і про-

пущених м'ячів; потім – більша кількість забитих м'ячів. У разі рівності зазначених показників у двох і більше команд перевагу отримують команди, що у матчах між собою мають такі кращі показники: більша кількість набраних очок; краща різниця забитих і пропущених м'ячів та більша кількість забитих м'ячів.

На сьогодні важливим моментом організації змагань є забезпечення порядку. У зв'язку з цим чинним регламентом передбачено, що делегат ФФУ матчу зобов'язаний провести передматчеву нараду з організації і проведення матчу. На нараді в обов'язковому порядку повинні бути присутні: представник арбітрів та спостерігач арбітражу матчу; офіцер безпеки ФФУ, у разі його призначення; представник адміністрації стадіону; тренери команд-учасниць матчу; керівники служб безпеки команд; представник органів внутрішніх справ; представник служби медичної допомоги; представник ДСНС; прес-аташе клубу-господаря; особа, відповідальна за дії юних футболістів під час матчу; представник клубу-господаря, який координує організацію телетрансляції змагань і взаємодіє з Офіційним мовником і знімальною бригадою; представник Офіційного мовника.

Заходи безпеки полягають також і в такому. Напередодні дня проведення матчу чемпіонату, Кубка, Суперкубка або іншого матчу, на який призначено офіцера безпеки ФФУ, провести інспекцію стадіону та його обладнання на відповідність регламентним вимогам забезпечення: техногенної безпеки; енергетичної безпеки та освітлення; готовності пунктів першої медичної допомоги; зон евакуації глядачів; приміщення обладнання диспетчерської кімнати; засобів зв'язку та радіомовлення.

Важливими з огляду на професійну організацію змагань та

самої структури «Прем'єр-ліги» є статті розділу 4 «Статус учасників змагань і трансфери футболістів».

Зокрема окремими статтями вказано на статус футболістів. Адже, спортсмен, який входить до складу команди автоматично підлягає правовому урегулюванню своїх трудових взаємовідносин з клубом та лігою. Отже, Футболіст, який бере участь у змаганнях під егідою ФФУ, має статус футболіста-професіонала або футболіста-аматора. Футболіст отримує статус професіонала і відповідні права та обов'язки за умови укладення контракту з професіональним клубом. Діяльність футболіста-професіонала регулюється законодавством України, Регламентом Федерації футболу України зі статусу і трансферу футболістів, іншими статутними та регламентними документами ФІФА, УЄФА, ФФУ і УПЛ.

Усі спірні питання, пов'язані зі статусом футболіста, розглядають Комітет ФФУ з питань статусу і трансферу футболістів.

Ще одним обов'язковим атрибутом професійного спорту є перехід, купівля та продаж прав на гравців. З метою урегулювання цього напрямку діяльності «Прем'єр ліги» до Регламенту включено також окремі статті. Одна з них передбачає компенсаційні розрахунки професіонального клубу з аматорським клубом та ДЮСЗ. Визначено, що питання щодо компенсаційних розрахунків професіонального клубу з аматорським клубом та ДЮСЗ регулюються Регламентом ФФУ зі статусу і трансферів футболістів. Обов'язковим елементом є компенсація за підготовку, яка має сплачуватися ДЮСЗ/клубам, що навчає/готує футболіста. Інші аспекти цього питання стосуються урегулювання питань щодо суми компенсаційних та трансферних розрахунків. Вони безпосередньо регулюються Регламентом ФФУ зі статусу і трансферів

футболістів.

Однією з важливих статей доходів у північноамериканському професійному спорту є надходження від телетрансляцій. Тому звернемо увагу, що українські організатори змагань також передбачили певні вимоги до цього компоненту. Згідно чинного регламенту у межах цієї відповідальності клуб протягом всього чемпіонату повинен виконувати достатньо жорсткі вимоги щодо забезпечення якісних телетрансляцій.

З огляду на важливість застосування реклами розглянемо зміст статті 65. «Рекламні конструкції». Отже рекламні конструкції – конструкції, розташовані за трьома або за всіма сторонами периметру футбольного поля стадіону, на яких розміщуються рекламні матеріали спонсорів (партнерів) УПЛ та рекламні матеріали клубів згідно із затвердженими схемою розміщення рекламних конструкцій відносно футбольного поля та схемою розміщення рекламних матеріалів спонсорів (партнерів) УПЛ і клубів на рекламних конструкціях.

Клуби повинні розмістити 22 (двадцять два) рекламні банери (стандартним розміром 6 x 0,9 м) спонсорів (партнерів) УПЛ та 1 (один) рекламний банер із логотипом змагань, який затверджується дирекцією, або логотипом УПЛ на статичних рекламних конструкціях згідно зі схемою розміщення рекламних матеріалів спонсорів (партнерів) УПЛ на рекламних конструкціях.

Окрім того, уповноважений співробітник клубу господаря матчів змагань має не пізніше ніж через 24 години після закінчення кожного матчу надіслати рекомендованим листом до УПЛ примірники офіційної поліграфічної продукції, виготовленої клубом до матчу (необхідна кількість примірників повідомляється клубу додатково), та надіслати фото та/або скан-копії відповідних матеріалів

на електронну адресу УПЛ. До переліку офіційної поліграфічної продукції входять: офіційна програма матчу; афіша матчу та/або інші анонсуєчі матеріали; квиток на матч; VIP-запрошення на матч; протокол матчу.

Окремим важливим моментом розглянемо статтю 67, що визначає зону гостинності для спонсорів (партнерів) УПЛ. Нею передбачено, що клуб-господар повинен за запитом УПЛ безплатно надати на стадіоні окрему ексклюзивну зону гостинності розміром щонайменше 100 м² готового до використання простору (за винятком стаціонарного обладнання та доступу до дверей аварійного виходу).

Дискусія.

Футбол переживає істотні і помітні якісні зміни, зумовлені трансформаціями в житті сучасного суспільства. Однією з найактуальніших проблем подальшого розвитку футболу стає його активне інтегрування у систему ринкових відносин, зміцнення зв'язків його організаційних структур із представниками ділового світу. Особливо помітним цей процес є в професійному футболі (Линець М.М., 1999; Петухов А.А., 2006 та ін.).

Організації футболу всіх рівнів (ФІФА, континентальні федерації, національні федерації, професійні футбольні ліги, клуби) змушені у зв'язку з цим постійно враховувати у своїй діяльності зміни, що відбуваються на ринку товарів та послуг. Для цього вони все інтенсивніше використовують маркетингові технології (Лисенчук С. Г., 2001).

Відзначається важлива роль нормативно-правового забезпечення маркетингової діяльності в професійному футболі. Серед офіційних документів світового професійного футболу, які так чи інакше стосуються використання маркетингу, слід відзначити Статут ФІФА, Регламент виконання Статуту ФІФА, а також аналогічні

статутні документи континентальних федерацій. У них містяться норми, що регламентують компетенцію організаційно-управлінських структур футболу з питань, що мають безпосередній стосунок до маркетингової діяльності в професійному футболі. Зокрема, визначаються права федерацій усіх рівнів з контролю стану ринку послуг, вироблених підвідомчими футбольними організаціями. Законодавча база сучасного футболу також містить норми, що безпосередньо чи побічно дозволяють його професійній складовій функціонувати і розвиватися як різновиду бізнесу (Нерода Н., 2017; Kormelink H., Seeverens T., 1997; McLeish H., 2010).

Зважаючи на вищевказане, варто зазначити, що український футбол сьогодні багато в чому відстає від рівня розвитку цього виду спорту у світі. Водночас керівництво ФФУ активно працює над формуванням власної актуальної нормативно-правової бази. Зокрема йдеться про удосконалення регламенту проведення змагань серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу, який з року в рік зазнає змін.

Все це закономірно відбувається на фоні економічних тенденцій розвитку суспільства і вимог, які воно ставить перш за все до видовищності проведення змагань, як фактору завоювання споживача.

Отже, у відповідності до соціальних запитів, які постійно змінюються і зокрема впродовж

2012-2018 років, ФФУ вносила постійні корективи до регламентації проведення змагань серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу. Це відбувалося з метою перш за все підвищення зацікавленості глядацької аудиторії та залучення все більшої кількості джерел фінансової підтримки футбольних матчів, а також, в значній мірі – об'єктивізації суддівства матчів. Тому, аналізуючи регламентаційні документи за вказаний період виявлено ряд суттєвих відмінностей щодо вимог, які стосуються організації та проведення змагань серед команд «Прем'єр-ліги» України з футболу.

Висновки

1. Потреба підтримання популярності виду спорту, зміни та уточнення правил змагань міжнародною федерацією, зміни форматів проведення та відбору до змагань різного рівня (клубного, збірні) призводять до внесення Федерацією футболу України змін до регламенту змагань на національному рівні. Визначення основних тенденцій змін регламенту змагань може вказати на нові напрями удосконалення організаційної структури змагань з огляду на умови їхнього безпосереднього проведення.

2. Основою для регламенту змагань упродовж усього періоду (2012-2018pp) є наявність семи розділів («Загальні положення», «Умови проведення змагань», «Арбітраж та інспектування змагань», «Дисциплінарні санкції», «Статус учасників змагань і

трансфери футболістів», «Акредитація ЗМІ, організація трансляцій та рекламна діяльність», «Прикінцеві (заключні) положення»); 70 окремих статей та 22 додатків.

3. За визначений період 2012-2018 років керівництво Федерацією футболу України та «Прем'єр-лігою» здійснювали різні особи. За визначений період основні зміни структури регламенту пов'язані з таким:

- додаванням статті 68. (Розділ VII), а саме «Міжнародні матчі за участю команд професійних футбольних клубів»;

- зміни редакції статей 28-33 розділу III «Арбітраж, спостереження арбітражу, організація матчу та безпеки»;

- уведенням нової статті 31. «Обов'язки офіцера безпеки ФФУ» (введення окремого суб'єкту проведення змагань – «офіцера безпеки»);

- збільшенням кількості додатків з 18 до 22 («Положення про Дисциплінарний комітет Прем'єр-ліги» та додано додаток 18. «Фіксований час трансляцій матчів Чемпіонату Прем'єр-ліги»; додаток 19. «Правила поведінки на стадіоні»; додаток 20. Типова форма звернення про введення на територію спортивної споруди міліції» та додаток 21. «Інформація про проведення матчу». додаток 22. «Боротьба з тероризмом»).

Проведене дослідження не потребувало фінансової чи іншої матеріальної підтримки.

Література.

1. Борисова О.В. Современный профессиональный спорт и пути его развития в Украине (на материале тенниса) : монография. Киев : Центр учебной литературы, 2011. 310 с.
2. Ваулін О., Пітин М., Нерода Н. Взаємодія організаційно-економічних чинників комерціалізації змагань із фехтування. Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. вихо-

References

1. Borisova O.V. Modern professional sport and ways of its development in Ukraine (on tennis material): monograph. Kiev: Center for Educational Literature, 2011. 310 p. (In Russian).
2. Vauulin O., Pityn M., Neroda N. Interaction of Organizational and Economic Factors in the Commercialization of Fencing Competitions. Young sports science of Ukraine: digest of scientific works

- вання, спорту і здоров'я людини. Л., 2015. Вип. 19, т. 1. С. 29-33.
3. Золоті сторінки олімпійського спорту України. 1894-2000 / В.М. Платонов та ін.; за ред. І. Федоренка. К. : Олімпійська література, 2000. 92 с.
  4. Киевский футбол на рубежах времен. Люди, события, факты. II том (1961-1991 гг.); уклад. А. Ф. Коломиец К. : «А-ДЕПТ», 2010. 624 с.
  5. Линець М.М. Формування правових засад професійного спорту в Європі. Роль фізичної культури і спорту в здоровому способі життя : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 1999. С. 63-64.
  6. Лисенчук С.Г. Закономерности становления и развития спортивного маркетинга в Украине (на примере футбола). Наука в олимпийском спорте. Киев, 2001. № 1. С. 98-104.
  7. Лисенчук С.Г., Мичуда Ю.П. Лицензирование как важный компонент маркетинга футбольного клуба. Организация учебно-тренировочного процесса спортсменов высокой квалификации : материалы науч.-практ. конф.. Киев, 1996. С. 10-12.
  8. Нерода Н. Генеза правового регулювання європейського професійного спорту. Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. X Міжнар. конф. Київ, 2017. С.144-145.
  9. Нерода Н. Порівняльний аналіз організаційно-правових засад європейської та американської моделей професійного спорту. Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів, 2015. Вип. 19, т. 4. С. 60-64.
  10. Петухов А.А. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения : монография. М. : Сов. спорт, 2006. 232 с.
  11. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ОПФКУ «Прем'єр-ліга» сезону 2012/2013 рр. 2012. 142 с.
  12. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» сезону 2014/2015 рр. 2014. 153 с.
  13. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» сезону 2015/2016 рр. 2015. 175 с.
  14. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» сезону 2015/2016 рр. 2015. 166 с.
  15. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2017/2018. 2017. 194 с.
  16. Сорока М.М., Сорока О.М. Український футбол on the field of physical education, sports and human health. L., 2015. Issue 19, vol. 1. P. 29-33. (In Ukrainian).
  3. Golden pages Ukrainian Olympic sports. 1894-2000 / V.M. Platonov and other; by ed. I. Fedorenko. K. : The Olympic Literature, 2000. 92 p. (In Ukrainian).
  4. Kiev football at the turn of the times. People, events, facts. Volume II (1961-1991); structure. A. F. Kolomiets K. : «A-DEPT», 2010. 624 p. (In Russian).
  5. Lynec M.M. Formation of legal principles of professional sport in Europe. The Role of Physical Culture and Sport in a Healthy Lifestyle: materials of the IV Ukrainian scientific conf. Lviv, 1999. 63-64. (In Ukrainian).
  6. Lysenchuk S.G. Patterns of formation and development sports marketing in Ukraine (on the example of football). Science in the Olympic sport. Kiev, 2001. № 1. P. 98-104. (In Russian).
  7. Lysenchuk S.G., Michuda Yu. P. Licensing as important component of football club marketing. The organization of the training process highly qualified athletes: materials of scientific and practical. conf. Kiev, 1996. pp. 10-12. (In Russian).
  8. Neroda N. Genesis of legal regulation European professional sport. Youth and the Olympic Movement: digest of thesis reports X International conf. Kyiv, 2017. P.144-145. (In Ukrainian).
  9. Neroda N. Comparative analysis of the organizational and legal foundations European and American models of professional sports. Young sports science of Ukraine: digest of scientific works from the branch of phys. education, sports and human health. Lviv, 2015. Issue 19, vol. 4. P. 60-64. (In Ukrainian).
  10. Petuhov A.A. Football. Formation of the basics individual technical and tactical skills of young football players. Problems and solutions: monograph. M. : Soviet Sport, 2006. 232 p. (In Russian).
  11. Regulation of the All-Ukrainian football competition among the teams of Ukrainian professional football clubs association «Premier League» for the season 2012/2013. 2012. 142 p. (In Ukrainian).
  12. Regulation of the All-Ukrainian football competition among the teams of Ukrainian professional football clubs association «Premier League» for the season 2014/2015 2014. 153 p. (In Ukrainian).
  13. Regulation of the All-Ukrainian football competition among the teams of Ukrainian professional football clubs association «Premier League» for the season 2015/2016 2015. 175 c. (In Ukrainian).
  14. Regulation of the All-Ukrainian football competition among the teams of Ukrainian professional football clubs association «Premier League» for the season 2015/2016 2015. 166 p. (In Ukrainian).

- на чемпіонатах світу. К. : ВАН "Вид-во "Київська правда", 2006. 288 с.
17. Andreff W. Some comparative economics of the organization of sports: competition and regulation in north American vs. European professional team sports leagues. *The European Journal of Comparative Economics*. 2011. Vol. 8. P. 3-27.
  18. Kormelink H., Seeverens T. *The Coaching Philosophies of Louis van Gaal and the Ajax Coaches* : bfp Versand, onLi Verlag, 1997. 121 p.
  19. McLeish H. *Review of Scottish Football: Grassroots, Recreation and Youth Development*. Glasgow : Scottish FA, 2010. 67 p.
  20. Jennifer K. Ashcraft and Craig A. Depken II. *The Introduction of the Reserve Clause in Major League Baseball: Evidence of its Impact on Select Player Salaries During the 1880*. *International Association of Sports Economists. Working Paper Series*. P. 7-10.
  15. Regulation of the All-Ukrainian football competition among the teams of Ukrainian professional football clubs association «Premier League» for the season 2017/2018. 2017. 194 pp. (In Ukrainian).
  16. Soroka M.M, Soroka O.M. *Ukrainian football at world championships*. К. : OJSC Publishing House «Kyivska Pravda», 2006. 288 p. (In Ukrainian).
  17. Andreff W. Some comparative economics of the organization of sports: competition and regulation in north American vs. European professional team sports leagues. *The European Journal of Comparative Economics*. 2011. Vol. 8. P. 3-27. (In English).
  18. Kormelink H., Seeverens T. *The Coaching Philosophies of Louis van Gaal and the Ajax Coaches* : bfp Versand, onLi Verlag, 1997. 121 p. (In English).
  19. McLeish H. *Review of Scottish Football: Grassroots, Recreation and Youth Development*. Glasgow : Scottish FA, 2010. 67 p. (In English).
  20. Jennifer K. Ashcraft and Craig A. Depken II. *The Introduction of the Reserve Clause in Major League Baseball: Evidence of its Impact on Select Player Salaries During the 1880*. *International Association of Sports Economists. Working Paper Series*. P. 7-10. (In English).

Хіменес Христина

Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського
м. Львів, Чукаріна 26/34, Україна
e-mail: Kh.Khimenes@gmail.com, тел.+38(093)6718879

Пітин Мар'ян

Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського
м. Львів, Малоголосківська 8д / 141, Україна
e-mail: pityn7@gmail.com, тел. +38(096)8978858

Дулібський Андрій

Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського
м. Львів, Черемшини 17, Україна
e-mail: dulibskyy_andriy@ukr.net, тел. +38(098)5442275

Гнатчук Ярослав

Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький, Комунарів 14, Україна
e-mail: veta_lina@rambler.ru, тел. +38(097)9443077